

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН СУДЬЯЛАР
КОЛЛЕГИЯСЫНЫН
АНЫКТАМАСЫ**

Максатбек Буржуевич Касымбековдун жана Тажикан Нурмаматовна
Сатымкулованын өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө

2020-жылдын 31-январы

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын төмөнкү курамы: А.О. Нарынбекова, Ч.А. Айдарбекова, К.Дж. Кыдырбаев, сот отурумунун катчысы С.А. Джолгокпаеванын катышуусунда Максатбек Буржуевич Касымбековдун жана Тажикан Нурмаматовна Сатымкулованын кайрылуусун карап чыгып, төмөнкүлөрдү

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2019-жылдын 16-декабрында М.Б. Касымбековдун жана Т.Н. Сатымкулованын Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 127-беренесинин 1-бөлүгүн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 3-пунктуна карама-каршы келет деп табуу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Өтүнүчкө ылайык, талашылып жаткан ченемдин конституцияга ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн пайда болуусу төмөнкү жагдайлардын натыйжасынан келип чыккан.

Сузак райондук сотунун 2017-жылдын 27-сентябрындагы чечими менен Т. Сасыковдун, Т.Н. Сатымкулованын доо арызы канааттандырылып, 2014-жылдын 6-майында Т. Сасыков менен А. Батыркуловдун ортосунда

түзүлгөн соода-сатык келишими жараксыз деп табылган, М.Б. Касымбеков бул иште доогерлердин өкүлү катары катышкан.

Бул чечим Жалал-Абад областтык сотунун 2018-жылдын 17-январындагы чечими менен жокко чыгарылып, үчүнчү жактын апелляциялык даттануусу канааттандырылып («Бай-Түшүм Банкы» ААК), Т.Т. Сасыковдон, Т.Н. Сатымкуловадан «Бай-Түшүм Банкы» ААКнун пайдасына 350 сом жана мамлекеттин пайдасына 344 650 сом мамлекеттик алым өндүрүлгөн.

Т.Т. Сасыков, Т.Н. Сатымкулова, алардын өкүлү М.Б. Касымбеков аталган областтык соттун чечими менен макул болбой, жогорку инстанцияга кассациялык даттануу менен кайрылышкан. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2018-жылдын 28-февралындагы аныктамасы менен бул кассациялык даттануу мамлекеттик алымдын толук төлөнгөндүгү тууралуу далил тиркелген эмес деп кайтарылып берилген.

Аталган жарандар материалдык абалынын начарлыгына байланыштуу жогоруда көрсөтүлгөн мамлекеттик алымды төлөөгө мүмкүнчүлүгү жок болуп, бул алымды төлөөдөн толук бошотууну өтүнүп, кайрадан кассациялык арыз менен жогорку инстанцияга кайрылышкан.

Бул арыз Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2018-жылдын 30-майындагы аныктамасы менен, арызда келтирилген жагдайлар мамлекеттик алымдан бошотууга негиз боло албайт деп көрсөтүлүп, канааттандыруусуз калтырылган, кассациялык даттануу кайтарылып берилген. Т.Т. Сасыков, Т.Н. Сатымкулова, алардын өкүлү М.Б. Касымбеков кайрадан кассациялык арыз менен жогорку инстанцияга кайрылып, мамлекеттик алымды төлөөнүн мөөнөтүн жылдырууну же созууну өтүнүшкөн, бул арыз Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2018-жылдын 1-ноябрындагы аныктамасы менен, алар азыркы убакта мамлекеттик алымды төлөй албай, ал эми бир жылдын ичинде төлөөгө мүмкүнчүлүгү пайда болоору тууралуу далилдерди келтиришкен эмес деген

негизде канаатандыруусуз калтырылып, кассациялык арыз кайтарылып берилген.

Көрсөтүлгөн жарандар кайрадан кассациялык арыз менен жогорку инстанцияга кайрылып, мамлекеттик алымды жарым-жартылай төлөө мөөнөтүн жылдырууну же созууну өтүнүшкөн, бул арыз Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2019-жылдын 23-апрелиндеги аныктамасы менен жогоруда көрсөтүлгөн негизде кайрадан канааттандыруусуз калтырылып, кассациялык арыз кайтарылып берилген.

Кайрылуу субъекттери белгилегендей, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2019-жылдын 16-январындагы чечимине ылайык Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 1994-жылдын 18-июлундагы № 521 токтому менен бекитилген Мамлекеттик алымдын ставкаларынын 1-пунктунун «а» пунктчасынын төртүнчү абзацы Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанылып, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 15-апрелиндеги № 159 «Мамлекеттик алымдын ставкаларын бекитүү жөнүндө» токтому менен мамлекеттик алымдын ченемдери азайган.

Буга байланыштуу, Т.Т. Сасыков, Т.Н. Сатымкулова, алардын өкүлү М.Б. Касымбеков кайрадан кассациялык арыз менен жогорку инстанцияга кайрылып, кассациялык даттануу берүүгө өтүп кеткен процесстик мөөнөттү калыбына келтирүүнү өтүнүшкөн, бул арыз Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2019-жылдын 25-сентябрындагы аныктамасы менен канааттандыруусуз калтырып, кассациялык арыз кайтарылып берилген.

Бул аныктама, Т.Т. Сасыковдун жана Т.Н. Сатымкулованын пикири боюнча, негизсиз жана мыйзамсыз болуп, ишти маңызы боюнча кароого жол бербей, алардын акыркы соттук инстанцияга кайрылуу укугун бузат. Тактап айтканда, бул аныктамада соттук коллегия кассациялык арыздын берилгенин гана белгилеп, аныктаманы негиздөөчү ченем катары Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 127-беренесинин 1-бөлүгүн колдонуп, аталган жарандар көрсөткөн жагдайлар жүйөлүү

себептердин катарына кирбей, мындай себептерге негиз боло албагандыгынын негиздерин келтирген эмес.

Ал эми, талашылып жаткан ченемде сот жүйөлүү деп тааныган себептер боюнча гана өткөрүп жиберилген мөөнөт калыбына келтирилип, мындай жүйөлүү боло турган себептердин багыттары, түшүнүктөрү же негиздери көрсөтүлгөн эмес. Жогорку турган сотко арыз берүүдө мындай жана башка ушул сыяктуу арыздануучулардын жагдайларын негиздөөчү негизги себептерин сот тарабынан эске алуу талашылып жаткан ченемде толук түрүндө камтылыш керек деп арыздануучулар эсептешет.

Кайрылуу субъектилеринин пикири боюнча, талашылып жаткан ченемге ылайык жүйөлүү себептер соттун ыктыярына жараша чечмеленип, мындай чечим мыйзамдын жоболоруна эмес соттун жеке каалосуна негизделип, мыйзамсыз болсо да мыйзамдуу деп эсептеле берет.

М.Б. Касымбеков, Т.Н. Сатымкулова белгилегендей, алар кассациялык даттануу мөөнөтүн өткөрбөстөн мамлекеттик алымды төлөөдөн бошотуу, жылдыруу, созуу же жарым-жартылай төлөөнү жылдыруу, андан кийин мамлекеттик алымдын өлчөмдөрү азайган маселелери боюнча кассациялык арыздар менен кайрылып, кассациялык даттануу берүү мөөнөтүнүн өткөрүлүшү жүйөлүү экендиги көрүнүп турат. Бирок, талашылып жаткан ченемде жүйөлүү болуп саналуучу себептер сот менен жол-жоболоштурулуп, анын кесепетинен адамдардын жана жарандардын акыркы инстанциядагы сотко даттануу укуктары бузулуп, талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 1-бөлүгүнө жана 5-бөлүгүнүн 3-пунктуна карама-каршы келет деп, кайрылуу субъектилери Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 127-беренесине өзгөртүү жана толуктоо киргизүү зарыл деп эсептешет.

Жогорудагылардын негизинде арыздануучулар Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 127-беренесинин 1-бөлүгүн Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келбейт деп таанууну суранат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы кайрылууну жана ага тиркелген материалдарды изилдеп чыгып, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 2-бөлүгүнүн негизинде текшерүүнү жүргүзгөн судья А.О. Нарынбекованын маалыматын угуп, төмөнкү тыянакка келди.

Ченемдик укуктук актылардын конституциялуулугунун презумпциясы ченемдик укуктук актынын конституциялуулугундагы күмөндүүлүктүн талашылып жаткан ченемдин жөнгө салуу предмети менен конституциялык орнотмолордун бузулушунун ортосундагы байланышын көрсөтүүчү укуктук мүнөздөгү жүйөлөр менен тастыкталышын талап кылат.

Ушуга байланыштуу, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамда Конституциялык палатага болгон кайрылууну тариздөөгө жана арыздануучу койгон маселе боюнча анын көз карашын негиздөөгө болгон бир катар талаптар каралган (20, 24, 25 жана 28-беренелер).

Тактап айтканда, аталган конституциялык Мыйзамдын 24-беренесине ылайык мыйзамдын, башка ченемдик укуктук актынын Конституцияга ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн пайда болуусу – ишти кароого негиз болуп эсептелет.

Ал эми М.Б. Касымбеков, Т.Н. Сатымкулованын кайрылуусунда, талашылып жаткан ченем менен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын тиешелүү ченемине келтирилген шилтемеде тутумдук укуктук байланыш жок экени көрүнөт, арыздануучулар укуктук мүнөздөгү эмес фактологиялык жүйөлөрдү, тактап айтканда, жалпы юрисдикциядагы соттордун укук колдонуу тажрыйбасындагы маселелерди баяндап, талашылып жаткан ченемге өзгөртүү жана толуктоолорду киргизүү зарылдыгын белгилешип, мындай жагдайда талашылып жаткан ченем күмөндүүлүктү жаратпай, жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык Мыйзамдын талаптарына ылайык келбейт.

Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 127-беренесинин 1-бөлүгү жарандык сот өндүрүштүн катышуучуларына өткөрүп жиберген мөөнөттү кайрадан калыбына келтирүүгө мүмкүндүк берип, алардын укуктарынын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарынын соттук коргоонун кепилдиктерин кеңейтүүгө багытталган.

Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгүнө, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4, 18-беренелерине ылайык Конституциялык палата чектелген ыйгарым укуктарга ээ болуп, алардын катарында мыйзамдарга өзгөртүү жана толуктоолорду киргизүү, жалпы юрисдикциядагы соттордун актыларына укуктук баа берүү боюнча ыйгарым укуктары каралган эмес.

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 3-бөлүгүнүн 1-пунктуна ылайык, эгерде кайрылуу таризи жана мазмуну боюнча ушул конституциялык Мыйзамдын талаптарына ылайык келбесе, судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартат.

Жогоруда аталган тыянактардын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 2-бөлүгүн, 3-бөлүгүнүн 1-пунктун, 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы

А Н Ы К Т А Д Ы:

1. Максатбек Буржуевич Касымбеков жана Тажикан Нурмаматовна Сатымкулованын өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартылсын.
2. Өтүнүч жана ага тиркелген материалдар арыздануучуларга кайтарылып берилсин.

3. Аныктама Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына даттанылышы мүмкүн.

Судьялар коллегиясы:

А.О. Нарынбекова

Ч.А. Айдарбекова

К.Дж. Кыдырбаев